

הצעת פתרון- בחינת הבגרות בספרות מורחב, 3 יח"ל

קיץ 2014 - שאלון 107 (אקסטרינים), 8302 (אינטרנים-משנה)

הצעת הפתרון נכתבה על-ידי דקל שי שחורי, מורה לספרות בבתי הספר של קידום.

שימו לב:

- התשובות המפורטות כאן כתובות בנקודות בלבד ויש להרחיבן.
- ייתכנו תשובות נוספות; הדבר תלוי באופן שבו נימקתם והדגמתם את טענותיכם.

פרק ראשון- מבחר יצירות מספרות העולם

חלק ראשון

בפרק זה יש לענות על שאלה אחת מהשאלות 9-1. משקל השאלה 18 נק'.

2. האף/גוגול

המשמעות הסמלית של האף יכולה להתפרש כקשורה ל:

- **ביקורת חברתית** אודות החברה המעמדית ברוסיה המתוארת בנובלה. חברה המחשיבה סממנים חיצוניים על פני מהות, ומכבדת דרגות על פני כל דבר אחר.
- **משמעות פסיכולוגית**: האף מחצין את תכונותיו הבולטות של קובוליוב- התנשאות, גאוותנות וכו'. ניתן לקשר למשמעות הפאלית של האף כמייצג גבריות.
- **אירועים קשורים** (צריך שלושה): המפגש בין קובוליוב לאף בכנסייה, יחס מוסדות השלטון והחברה לקובוליוב (משטרה, עיתון), סוף הנובלה ואי-למידת הלקח של קובוליוב.

4. הגלגול/ קפקא

א. קפקא **מתאר את השרץ** לאורך הנובלה באופנים שונים. יש להתייחס לנקודות הבאות (לפחות שלוש):

- מספר חיצוני הצמוד לתודעתו של גרגור
- תיאור חיצוני דוחה ומזוויע של שרץ (כולל דוגמאות)
- בפרק הראשון לתאר את אובדן האנושיות שמתבטאת באובדן הקול האנושי. בפרק השני לתאר את אובדן האנושיות שמתבטא במה שהוא לא אוכל ומה שכן (מחלב ולחם לזבל)
- תיאור של סמסא בפרק השלישי של הנובלה עם האבק וקורי העכביש כביטוי לחוסר היחס של משפחתו.

(המשך התשובה בעמוד הבא)

ב. המשמעות הסמלית של הגלגול:

- להתייחס למוטיב הגלגול שנפוץ ביצירות אומנות, אדם שמתגלגל לחיה וחוזר חלילה ופה הגלגול נשבר.
- משמעות חברתית- האדם ככלי כלכלי.
- דחייה מצורתו החיצונית של גרגור בתחילה ואז דחייה ממשפחתו והתנהגותם.

5. חלום ליל קיץ/ שייקספיר

המחזה מפגיש בין דמויות מעולמות שונים: בני אצולה מבוגרים (תזאוס, אגאוס, היפוליטה), צעירים מהמעמד הגבוה (הרמיה, ליסנדר, דמטריוס, הלנה), בני מעמד נמוך/ פועלים (חמשת שחקני ההצגה) פיות (אוברון וטיטניה) ושד (פוק).

דוגמאות למפגשים (צריך שניים):

- אגאוס ותזאוס מול הצעירים המאוהבים
- הצעירים מול אוברון ופוק
- שחקני ההצגה מול אוברון ופוק
- שחקני ההצגה מול בני המעמד הגבוה

תרומת המפגשים (כמובן, תלוי אלו) לבניית הקומיות והמשמעות:

- ניגודים בולטים שמובילים לחיכוכים שסופם טוב
- המצבים מגוחכים ומשרתים את הסכימה הקבועה של הקומדיות
- סוף טוב הכל טוב, האהבה מנצחת א כל הניגודים
- מי שמתייחס לשחקני ההצגה, יכול להתייחס גם לשייקספיר שמבקר את הנורמות של התאטרון בתקופתו.

חלק שני

בפרק זה יש לענות על שתי שאלות מהשאלות 10-17. משקל כל שאלה 8 נק'.

10. האודיסאה/ הומרוס

אאוריקלאה, האומנת הזקנה (מעמד נמוך): מקבלת אישור מידי לכך שאודיסאוס הוא אכן אודיסאוס דרך הצלקת ברגלו ולכן מאמינה מיד. מנסה לשכנע את פנלופי שהדבר נכון בדרכי נועם והתלהבות. היא נבונה ולא נמהרת, אך משתכנעת בקלות. אומרים שהיא "עלתה צוחקת", כלומר מאושרת שהוא חזר. אאוריקלאה היא ממעמד נמוך, ולכן אמורה לחשוש לחייה על "נבואת שווא", אך זקנתה וקרבתה לבני הזוג מעודדים אותה לומר מה שהיא חשה.

פנלופי, המלכה (מעמד גבוה): לא מאמינה לאאוריקלאה ואף נוזפת בה קשות, על כך שהתפתתה להאמין. מבקשת לבחון את אודיסאוס בכמה שלבים כדי להשתכנע שכך הדבר. נבוכה לראותו, יושבת מרחוק ושותקת בהתחלה. פנלופי היא המלכה ויש לה הרבה מאוד מה להפסיד אם תאמין לאדם הלא נכון. לאודיסאוס ופנלופי הנבונים יש "קוד סודי" שרק הם יודעים ולכן הם סומכים רק על עצמם.

11. דון קיחוטה/ סרוונטס

תפיסת המציאות של דון קיחוטה מושפעת מספרות האבירים אותה צרך באובססיות. הוא לא רואה את המציאות אלא מדמיון הרפתקאות כמו בספרים.

תפקידו של סנשו פנשו הוא להדגים בכל שלב מה הם הדברים שמתרחשים במציאות עצמה, ולהבהיר עד כמה דון קיחוטה שוגה.

דוגמאות (צריך אַחת מכל פרק):

- פרק ב': הכניסה של דון קיחוטה לפונדק מוכיחה תפיסה שגויה של המציאות. הוא חושב שהזונות הן בתולות מכובדות, שהפונדק הוא טירה וכו'.
- פרק ח': המאבק בתחנות הרוח שדון קיחוטה חושב שהן ענקים וסנשו מדגיש שהן רק טחנות רוח. אפשר לפרט גם על הכרכרה ויושביה כנ"ל.

12. פרידה/ לסקר- שילר

זאת שאלה קשה מאוד! עדיף לבחור אחרת!

14. סונט 130/ שייקספיר

בשורות האחרונות יש למעשה שתי תפניות:

- התיאור המבזה של האישה הופך לשיר הלל לאמיתיות שלה, ולמושלמות שבפגום.
- הדובר יוצר נגד מוסכמות תיאור האהובה הרווחות בסונטות של התקופה.

פרק שני- נושאים בין ז'אנריים

ספרות בעקבות השואה

יש לענות על אחת מהשאלות 21-20. משקל השאלה 33 נק'.

20.

א. ביצירות רבות שנכתבו בעקבות השואה אין מזכירים ישירות את השואה, ובכל זאת הקוראים יודעים כי החוויות המתוארות בהן קשורות לאירוע היסטורי מטלטל זה.

באופן כללי, אפשר לקשר את השאלה הזאת למסה ולמכשולים "יצירתו של שיתוף" ו"מימד של סתמיות", ובעיקר למשמעויות האוניברסליות של היצירות. בשאלה הזו אפשר בהחלט להכניס את הביוגרפיות של היוצרים.

בחלק א' היה צריך לענות על סיפור אהבה א ואריאציות ליליות א על שני שירים.

סיפור אהבה/ אפלפלד

להזכיר כי אנחנו מגלים רק קראת סוף הסיפור כי הטראומה של קובה קשורה במשפחתו שנספתה בשואה, ובכל מקרה החוויות משם לא מתוארות. אנחנו מזהים את המועקה הנוראה, ומבינים שהסיבה לה היא ענקית במיוחד כי קובה הרי לא באמת חולה. אנחנו מבינים שהמוצא של קובה ורוזה הוא מקהילת שחו את השואה (גם לפי הביוגרפיה של אפלפלד).

ואריאציות ליליות על נושא/ פינק (פחות מתאים- כי כן מזכירים בו באופן ישיר את השואה)

הסיפור לא מזכיר ישירות את מה שקרה בואה אלא הוא מין פנטזיה, חלום, שנחלם רק בדיעבד, אחרי השואה. אין תיאור של חוויות אמיתיות שחווה הגיבור בשואה, ויש תיאור בעיקר של התחושות שלו. אנחנו יודעים שזה קשור בשואה בגלל הפתיחה עם המשפט Arbeit macht Frei מאושוויץ. (אפשר להזכיר את הביוגרפיה של פינק ואת הראיון שבו היא קשרה בין הסיפור לבין הסייטם של בעלה).

בקרון החתום+עדות/ פגיס

לגבי שני השירים: השירים הם חלק ממחזור שהופך את הפרשנות שלהם למשהו מאוד ברור ומובן (כרונולוגיה), יש שימוש ב"לשון צופן השואה" (קרן, מגפיים...), (אפשר להזכיר את הביוגרפיה של פגיס).

ב. על פי הרומן שלמדת או על פי הנובלה "מומיק", הסבר כיצד מעוצבת חווית השואה.

שימו לב, סעיף ב' לא באמת קשור לסעיף א'. אם חיברתם אבל גם התמקדתם במה ששאלו ב- ב', אחלה.

הזהו אדם? פרימו לוי

עיצוב חווית השואה: מספר- עד, כל אמצעי אומנותי שיש ביצירה, תיאורי הטבע, המכשולים האסתטיים שהיצירה עוברת, פנייה אל הקוראים, השיר בהתחלה. הכול, רק לקשר לאופן שבו זה מעצב את חווית השואה.

(המשך התשובה בעמוד הבא)

מומיק/ גרוסמן

עיצוב חווית השואה: מספר כל-יודע שצמוד לתודעתו של מומיק, מוטיבים ביצירה, עיצובה של ארץ-שם, שימוש בדימיון, מכשולים אסתטיים באופן כללי, שפה ילדית. הכול, רק לקשר לאופן שבו זה מעצב את חווית השואה.

21. מיצירות רבות שנכתבו בעקבות השואה עולות שאלות ותהיות על טבע האדם ועל משמעות הקיום האנושי. הסבר כיצד תהיות אלה באות לידי ביטוי (אם בנוגע לקורבנות השואה ואם בנוגע לרוצחים) ביצירות שלמדת בנושא.

בשאלה זו היה צריך לענות לפי רומן אן נובלה לפי הסרט אן השירים.

הזהו אדם? / לוי

- לכתוב על פתח הדבר והשיר ולחבר למשמעויות האוניברסליות של הרומן (הקו בין שנאת הזר למחנה הריכוז, פנייה לקוראים וכו')
- ההבדלים בין בני האדם שמצטמצמים להבדל בין השורדים לבין אלו שלא (יורדי דומה)

מומיק/ גרוסמן

- האם החיה הנאצית אכן יכולה לצאת מכל אדם? מסר אוניברסלי חזק.
- המשמעות של דור שני והאופן שבו השואה עוברת הלאה בין אם נרצה ובין אם לא.

בגלל המלחמה ההיא/ אורנה בן-דור

- המשמעות של דור שני והאופן שבו השואה עוברת הלאה בין אם נרצה ובין אם לא.
- הפחד של הלינה שהילד שלה יגדל להיות נאצי, ושגם לנאצים היו הורים.

כתוב בעפרון + עדות/ דן פגיס

- משמעות אוניברסלית דרך סיפור קין והבל, אדם וחווה. קרבה בין הרוצח לנרצח.
- האם הרוצחים היו בני אדם? האם הקורבנות?
- מה תפקידו של אלוהים והאם הוא עוד קיים אחרי השואה?

לא הכול ריאליסטי

יש לענות על אחת מהשאלות 26-27. משקל כל שאלה 33 נקודות.

26. רבות מן הדמויות ביצירות שלמדת במסגרת הנושא חוות אבדן שליטה על חייהן במציאות חסרת יציבות או הגיון. הסבר והדגם.

בשאלה זו נתבקשתם לענות לפי:

- מחזה אן נובלה
- סיפור קצר של פו (אבל רק החתול השחור/ הנרות) אן סרט קולנוע

הקרנפים/ יונסקו

מציאות חסרת יציבות/ הגיון- הסיבה להתקרנפות לא ברורה, לא ברור איך ניתן לעצור וכו'. חייבים לקשר לז'אנר האבסורד.

אובדן שליטה- אנשים מתקרנפים ללא שליטה, מאבדים את האנושיות שלהם. ברנאי בסוף רוצה להתקרנף, אבל לא יכול, בסוף מחליט להילחם, לא ברור אם יצליח. חשוב לחבר לרובד הסמוי.

הצל/ פון- שמיסו

מציאות חסרת יציבות/ הגיון- משמעות הצל לא ידועה לשלמיל בעת ביצוע העסקה. מהות העסקה הבאה שמציע האיש גם היא לא ברורה. לקית הצל אינה הגיונית ולא מוסברת, כך גם לקיחת הנשמה. אנחנו לא יודעים מי האיש במעיל האפור.

אובדן שליטה- שלמיל נתון בידיו של האיש, כמובן, עד שהוא לוקח את השליטה לידיו בסוף החלק הראשון.

הנרות/ עגנון

מציאות חסרת יציבות/ הגיון- מציאות חלומית, הסטה ע"י מר אפרופו, חול/ קדושה וכניסת השבת.

אובדן שליטה- לא מסוגל להמשיך בדרכו, סוף לא ברור, חילול שבת. לחבר גם לרובד הסמוי.

החתול השחור/ פו

מציאות חסרת יציבות/ הגיון- הגיבור שיכור/ לא שפוי, מעיד שאינו מבין את שהתרחש, מספר בלתי מהימן

אובדן שליטה- הגיבור אלים ואף רוצח.

(המשך התשובה בעמוד הבא)

שר הטבעות/ פיטר ג'קסון

מציאות חסרת יציבות/ הגיון- **פחות מתאים**. יש הגיון מהדקות הראשונות של הסרט. מאוד ברור מה צריך לעשות.

אובדן שליטה- הטבעת מאיימת על החירות של כל מי שאוחז בה, משתלטת עליו, דרך נושא הטבעת יכול הרוע להשתלט על העולם.

27. תאר את הסיום של היצירות שלמדת בנושא "לא הכול ריאליסטי", והסבר אם הסיום מאיר באור חדש את אירועי העלילה הפנטסטית.

בשאלה זו נתבקשתם לענות לפי:

- מחזה אן נובלה
- סיפור קצר (אבל רק החתול השחור/ הנרות) אן סרט קולנוע

הקרנפים/ יונסקו

הסיום משאיר את הפנטסטי על כנו. המחזה נגמר במונולוג של ברנג'יא ואנחנו עדיין לא יודעים למה אנשים התקרנו והוא לא וכו'. כמובן, לדבר על הרובד הסמוי והאלגוריה.

הצל/ פון- שמיסו

להתייחס לשני החלקים ושני הסיומים ואיך שכל אחד מהם מסתיים אחרת בהתאם לפנטסטי- מפחי/ מופלא. בכל מקרה, שניהם משאירים את הפנטסטי- פנטסטי.

החתול השחור/ פו

הסיום הופך את העלילה הפנטסטית לעלילה לריאליסטית ברובה, כי לכאורה החתול פשוט נקבר בקיר למשך כמה ימים. כמובן, לקשר לפנטסטי- מפחיד.

שר הטבעות- ג'קסון

להתייחס לסיום של הטרילוגיה כולה. להסביר שבהתאם לסוג, פנטסטי- מופלא, הסיום הוא חיובי המשאיר את הפנטסטי –פנטסטי ולא מבטל אותו. הטבעת מושמדת והרוע נעלם.